Examen HAVO

2018

tijdvak 1
donderdag 17 mei
07.30 - 10.30 uur

Geschiedenis

Dit examen bestaat uit 30 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 55 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Staatsinrichting

In 1936, toen het Regeringsreglement van 1865 vervangen werd door een nieuwe Staatsregeling, sprak men over het begin van een 'politieke emancipatie'.

2p **1** Bewijs aan de hand van twee argumenten waarom er van een politieke emancipatie geen sprake was.

Stelling:
In de kolonie 'Curaçao en onderhorigen' waar elke bevolkingsgroep gescheiden van elkaar leefde, werd jouw status bepaald door onder andere het werk dat je deed.

3p **2**
- Beargumenteer de bovengenoemde stelling.
- Noem twee andere factoren die ook jouw status in de samenleving bepaalden.
- Wanneer kwam hier een verandering in?

1p **3** In welk jaar kregen de eilanden Curaçao, Aruba, Bonaire en de Bovenwindse eilanden het recht om zelf verkiezingen te mogen organiseren?

A 1865
B 1936
C 1948
D 1954

Gebruik bron 1.
In de linker kolom in bron 1 staan vijf data (1 tot en met 5) en in de rechter kolom in willekeurige volgorde vijf gebeurtenissen (a tot en met e).

3p **4** Noteer de juiste combinaties van datum en gebeurtenis, door achter elk cijfer (1 tot en met 5) telkens de daarbij passende letter (van de gebeurtenis) te noteren.

De staatsvorm van de Nederlandse Antillen had een gemengd karakter en was daarom uniek.

1p **5** Wat was de staatsvorm van de Nederlandse Antillen?

A een statenbond
B een federatie
C een gedecentraliseerde eenheidsstaat met enkele federale trekken
D een gecentraliseerde eenheidstaat

Hieronder staan vijf uitspraken van een rechtsstaat. Een ervan is niet juist.

1p **6** Geef aan welke uitspraak niet juist is.

A De macht van de overheid wordt ingeperkt door de grondrechten en internationale verdragen.
B De overheid beperkt het recht op vrije meningsuiting.
C De overheid houdt zich aan de leer van de machtenscheiding.
D De overheid houdt zich aan de wetten.
E De overheid respecteert de rechten van de burgers.

Stelling:
De Staten hebben het recht om buiten de regering om inlichtingen te vragen over een bepaald onderwerp. Dit recht garandeert de volledige onafhankelijkheid van de onderzoekers.

1p **7** Welk recht van de Staten wordt beschreven in bovenstaande stelling?

A recht van amendement
B recht van enquête
C recht van initiatief
D recht van interpellatie

De President van de Verenigde Staten heeft het recht om wetten die hij voor onjuist houdt niet te ondertekenen en voor heroverweging naar het Congres te sturen.

2p **8** Geef aan:

- Welk recht hier wordt beschreven.
- Hoe het Congres het hierboven genoemde recht van de President ongedaan kan maken.

De meerderheid van de Statenleden komt in de Staten doordat de nummer 1 van de lijst (de lijsttrekker) meer stemmen heeft gekregen dan nodig voor het verwerven van een zetel. Dat surplus (teveel) aan stemmen gaat dan over op de volgende van de lijst, enzovoort. Maar er zijn ook Statenleden die volledig op eigen kracht het vereiste aantal stemmen halen.

1p **9** Hoe wordt dit verschijnsel genoemd?

De onderstaande bepalingen zijn afkomstig uit de Staatsregeling van Curaçao.

3p **10** Geef bij elk van onderstaande bepalingen aan of er sprake is van een klassiek dan wel van een sociaal grondrecht. Neem de nummers 1 t/m 5 over en noteer erachter sociaal of klassiek.

1 De bestaanszekerheid van de bevolking, de spreiding van welvaart en de bevordering van welzijn zijn voorwerp van zorg van de overheid. (art 23, lid 1)
2 Bij landsverordening worden regels gesteld omtrent radio en televisie. Er is geen voorafgaand toezicht op de inhoud van een radio- of televisie-uitzending. (art. 9, lid 2)
3 Het geven van onderwijs is vrij, behoudens het toezicht van de overheid en, voor wat bij landsverordening aangewezen vormen van onderwijs betreft, het onderzoek naar de bekwaamheid en de zedelijkheid van hen die onderwijs geven, een en ander bij landsverordening te regelen. (art 21, lid 2)
4 Er wordt van overheidswege voldoende openbaar algemeen vormend lager onderwijs gegeven in een genoegzaam aantal scholen. (art. 21, lid 4)
5 Bevordering van voldoende werkgelegenheid is voorwerp van zorg van de overheid. (art. 22, lid 1)

In 1960 had Shell 11.365 werknemers en in 1968 5.243 werknemers.

2p **11**
- Verklaar die grote daling met een oorzaak-gevolgredenering.
- Geef aan welke gebeurtenis hiervan een gevolg was.

Van de voormalige Nederlandse koloniën deed één niet mee met de totstandkoming van het Statuut.

2p **12** Noem die voormalige kolonie en geef aan in welk jaar die kolonie onafhankelijk werd.

Het streven van Aruba naar afscheiding van de Nederlandse Antillen begon al in het begin van de 20ste eeuw. Met de Eilandenregeling (ERNA) werd door Nederland geprobeerd die strijd voor afscheiding te stoppen.

2p **13** Leg uit hoe Nederland probeerde dit streven te stoppen en geef aan waarom die poging mislukte.

Een zeer groot probleem binnen de Nederlandse Antillen vóór 10-10-10 was het probleem van de dubbele taken die op Lands- en Eilandsniveau vervuld werden.

2p **14** Noem twee gevolgen die het probleem van de dubbele taken voor de eilanden hadden. Leg je antwoord uit.

Na de opstand van 30 mei 1969 kregen de Nederlandse Antillen voor het eerst een zwarte premier en een zwarte gouverneur.

2p **15**
- Geef aan wie direct na 30 mei premier en wie gouverneur werd.
- Geef ook aan welke politieke leider niet benoemd werd tot gouverneur en waarom niet.

Internationale betrekkingen en oorlogsvoering

1p **16** Waar werden de Oostenrijks-Hongaarse troonopvolger aartshertog Franz Ferdinand en zijn vrouw door Gavrilo Princip, een Servisch nationalist, vermoord?

A in Albanië
B in Bosnië
C in Montenegro
D in Servië

Er was vóór 1914 een aantal landen in Europa dat al dan niet geheime bondgenootschappen met elkaar hadden gesloten en die zich op oorlog aan het voorbereiden waren. Zo'n oorlog zou er zeker komen, dachten deze landen en ze wilden daarom zo sterk mogelijk voor de dag komen.

2p **17** Noem de bondgenootschappen die toen al gevormd waren én de landen waaruit zij bestonden.

Gebruik bron 2.

2p **18**
- Hoe wordt "de andere manier van oorlog voeren" genoemd die in bron 2 beschreven wordt?
- Noem een ander kenmerk van de Eerste Wereldoorlog dat ook in deze bron beschreven wordt.

Stelling:
De voorwaarden van het Verdrag van Versailles opgelegd aan Duitsland waren hard en onrechtvaardig.

2p **19** Leg uit waarom die voorwaarden gezien kunnen worden als hard en onrechtvaardig.

1p **20** Eisen: het beëindigen van de oorlog, het verdelen van het grootgrondbezit onder de kleine boeren en een politiek van vrede en brood.
In welk document werden deze eisen vastgelegd?

A In de Aprilstellingen van Lenin
B In de Collectivisatiepolitiek van Stalin
C In de Nieuwe Economische Politiek (NEP) van Lenin
D In het Communistisch Manifest van Marx

De Verenigde Staten reageerden vanaf 1940 op het Japanse imperialistische optreden met een steeds verder opgevoerd embargo (boycot) op de leverantie van grondstoffen, met name olie, aan Japan. Dit land was vooral kwetsbaar op het gebied van de olie.

2p **21** Leg uit:
- hoe Japan deze dreigende tekorten dacht op te kunnen lossen en
- wat het verband is tussen deze toekomstige oplossing en de aanval op Pearl Harbor.

De opkomst van het fascisme werd na de Eerste Wereldoorlog sterk bevorderd door het samenspel van een aantal factoren.

2p **22** Leg dit uit aan de hand van twee factoren.

Na de inval van Italië in Abessinië werd Italië door de Volkenbond gestraft door het afkondigen van economische sancties. De boze Mussolini zocht toenadering tot Hitler en sloot een vriendschapsverdrag zodat de 'As Rome-Berlijn' in 1936 ontstond.

1p **23** Leg uit welk gevolg de toenadering later had voor het lot van Oostenrijk.

De rassentheorie stond rechtstreeks in dienst van de buitenlandse politiek (expansieplannen) van Hitler-Duitsland.

2p **24** Verklaar het verband tussen Hitlers rassentheorie en zijn buitenlandse politiek.

De groeiende oorlogsdreiging in de twintiger en dertiger jaren van de 20ste eeuw, als gevolg van de agressie van Duitsland, Italië en Japan, versterkte de neiging tot isolationisme bij het Amerikaanse publiek.

2p **25**
- Verklaar de achtergrond van het Amerikaanse isolationisme in de twintiger en dertiger jaren van de 20ste eeuw.
- Waaruit blijkt de isolationistische instelling van de Verenigde Staten in het midden van de twintiger en dertiger jaren?

Gebruik bron 3.

2p **26**
- Geef aan van welk jaar het krantenbericht in de bron is.
- Leg je antwoord uit.

Hieronder staan vier beweringen/feiten.

2p **27** Welke is niet waar? Noteer het nummer en verklaar je keuze.

1 Door de wet van de zetelverplaatsing in 1940 mochten Nederlandse bedrijven zich overal in de wereld zich vestigen om uit handen van Hitler te blijven.
2 Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd op Bonaire een interneringskamp gebouwd.
3 Het in 1941 afgekondigde Atlantic Charter is antikoloniaal.
4 Door o.a. het Chinezenincident werd gouverneur Wouters in 1942 vervangen door gouverneur Kasteel.

2p **28** Hieronder staan vijf gebeurtenissen die in het begin van de Koude Oorlog plaatsvonden. Zet ze in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

1. De Sovjet-Unie beschikt over de atoombom.
2. Start van het Marshallplan.
3. Oprichting van het Warschaupact.
4. Einde van de Berlijnse blokkade.
5. Invoering van de Duitse mark in de drie geallieerde zones.

Eind 1962 begon in de periode van de Koude Oorlog een streven naar ontspanning.

2p **29** Leg uit hoe de Cubacrisis en de SALT-verdragen voor die ontspanning in de Koude oorlog hebben gezorgd.

Zowel de Trumandoctrine en de daarmee samenhangende Containmentpolitiek werden na 1954 voortgezet.

2p **30**
- Geef aan in welk land dat gebeurde.
- Leg uit waarom het juist daar gebeurde.